

Joseph E. Stiglitz, Columbia Üniversitesi'nde Profesör ve Nobel Ekonomi Ödülü sahibidir. Son kitabı The Price of Inequality How Today's Divided Society Endangers our Future - Eşitsizliğin Bedeli: Günümüzün Bölünmüş Toplumu Geleceğimizi Nasıl Tehdit Ediyor ismini taşımaktadır.

JOSEPH E. STIGLITZ

Büyük keyifsizlik

Avrupa'daki "Büyük keyifsizlik" 2014 yılında da devam ediyor. ABD'deki iyileşme en tepedekiler hariç kimseyi içermiyorsa, durum kasvetli demek ve Atlantik'in her iki tarafında, pazar ekonomileri vatandaşların çoğuna hizmet vermede başarısız kalıyor. Bu daha ne kadar devam edebilir?

Ekonomiye çoğu zaman kötümser bilim denir ve son 10 yıldır gelişmiş ekonomilerde gerçekten de bu tanımın hakkı veriliyor. Ne yazık ki önümüzdeki yıl da pek parlak görünmüyor.

Fransa, Yunanistan, İtalya, İspanya, İngiltere ve ABD'de kişi başı reel (enflasyona göre düzeltilmiş) GSMH'nın bugünkü düzeyi Büyük Buhran'dan önceki seviyenin altında. Aslında, Yunanistan'da kişi başı GSMH'nin 2008'den bu yana yaklaşık %25 düştüğü görülüyor.

Bu durumun birkaç istisnası var. 20 yılı aşkın bir aradan sonra, Japonya ekonomisi Başbakan Shinzo Abe iktidarıyla bir virajı dönüyor ama 1990'lara kadar uzanan bir deflasyon mirası olduğundan, gidilecek çok yol var. Ve Almanya'da reel kişi başı GSMH 2012 yılında 2007'dekinden daha yüksekti, ancak beş yılda %3,9'luk bir büyüme pek övünülecek bir şey değil. Dünyanın diğer yerlerinde de durum gerçekten kasvetli. Euro Bölgesi yüksek işsizlik düzeyini ısrarla koruyor ve ABD'de uzun vadeli işsizlik oranı durgunluk öncesi seviyelerin hâlâ çok üzerinde.

TAHMİNLERİN KASVETLİ OLMASI ŞAŞIRTICI DEĞİL

Bu yıl Avrupa'da büyüme, Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) veriminde %1 artış tahminlerine bakılacak olursa gerçekten sönük bir oranda kalmakla beraber, yeniden başlayacak gibi görünüyor. Aslında, IMF'nin tahminleri her zaman aşırı iyimser olur. IMF'nin tahminlerine göre Euro Bölgesi'nde 2013 yılında %0,2 büyüme olacaktı ama gerçekte %0,4 daralma oldu ve ABD'deki büyüme oranı %2,1 olarak tahmin edilirken gerçekte %1,6 civarında kaldı.

Avrupalı liderler kemer sıkma politikalarına sadık kalıp Euro Bölgesi'nin sorunlu kurumsal tasarımıyla kaynaklanan yapısal sorunları çözmeye hızla ilerlediği sürece, bu kıtayla ilgili tahminlerin bu kadar kasvetli olması şaşırtıcı olmuyor.

Ama Atlantik'in diğer tarafında sessiz bir iyimserlik için yeterli sebep var. Gözden geçi-

rilmiş ABD verilerine göre reel GSMH 2013'ün üçüncü çeyreğinde yıllık %4,1 oranında büyüdü, öte yandan işsizlik oranı Kasım ayında nihayet %7'ye ulaştı ki, bu da son beş yılın en düşük seviyesiydi. Beş yıl kadar süren durgun inşaat dönemi, konutlaşma balonu sırasında meydana gelen aşırı yapılaşmayı ortadan kaldırdı. Şeyl (kaya gazı) enerjide geniş rezervlerin sağlanmasıyla, ABD uzun zamandır peşinde olduğu enerji bağımsızlığı hedefine yaklaştı ve gaz fiyatları rekor düzeyde düşerek üretimin canlandırılması için ilk kıvılcımlara katkıda bulundu. Aynı zamanda gelişmekte olan ileri teknoloji sektörü dünyanın geri kalanını imrendirdi.

En önemlisi, ABD'nin siyasi sürecinde de birazcık akliselim görüldü. 2013 yılındaki büyüme normalde olması gerekene göre %1,75'e varan oranlarda azaltan otomatik bütçe kesintileri devam ediyor ama artık daha ılımlı düzeyde yapılıyor. Ayrıca, uzun vadeli mali açığın en önemli sebeplerinden biri olan sağlık hizmetinin maliyet eğrisi aşağı düştü. Meclis Bütçe Komisyonu'nun tahminlerine göre 2020 yılındaki Medicare ve Medicaid (yaşlılar ve yoksullar için devlete bağlı sağlık programları) giderleri 2010 yılında tahmin edilen düzeyin yaklaşık %15 altında kalıyor.

2014 yılında ABD'de büyümenin iş gücüne yeni katılanlar için gerekenden fazla sayıda iş yaratacak kadar hızlı olması mümkün, hatta olası. En azından, tam zamanlı iş arayan ve bulamayanların sayısı da yüksek düzeylerden (yaklaşık 22 milyon) aşağı inmesi gerekiyor.

Ancak heyecanımıza hâkim olmamız gerekiyor. Bugün ortaya çıkmış olan işlerin büyük bölümü düşük ücretli, ortalama gelir düzeyi azalmaya devam ediyor. Kazancın %95'i en üst %1'lik dilime gittiğinden ABD'lilerin çoğu için çıkış yolu yok.

EKONOMİK BEKLENTİLER ZAYIF

Durgunluk öncesinde de, Amerikan tarzı kapitalizm nüfusun büyük bölümü için pek işe yaramıyordu. Durgunluğun getirdiği tek şey bunun kaba sınırlarını daha belirginleştirmek

oldu. Ortalama gelir (enflasyona göre düzeltilmiş) neredeyse çeyrek yüzyıl öncesi olan 1989 yılındaki düzeyin hâlâ altında ve erkeklerin ortalama geliri de 40 yıl önceki düzeyden düşük.

Amerika'nın yeni sorunu işi olmayanların neredeyse %40'ını etkileyen uzun vadeli işsizliğin yanı sıra, verdiği hakların süresinin 26 hafta sonra dolması nedeniyle gelişmiş ülkeler arasında en kötülerden biri olan işsizlik sigortası sistemine sahip olması. Sıkıntılı dönemlerde, ABD Meclisi bireylerin iş aramadıkları için değil, iş olmadığı için işsiz kaldığını kabul ederek bu hakların süresini uzatır. Ama şimdi meclisteki Cumhuriyetçiler işsizlik sistemini bu gerçekliğe göre uyarlamayı reddediyor. Meclis tatil için köşesine çekilirken, uzun zamandır işsiz olanlara işten çıkarma bildirimine denk bir şey verdi. 2014 yılı başlarken, Aralık ayı sonunda işsizlik haklarını kaybeden yaklaşık 1.3 milyon ABD'li kendi imkanlarıyla baş başa bırakıldı. Mutlu yıllar...

Bu arada, ABD'de işsizlik oranının bugün bu kadar düşük olmasının önemli nedenlerinden biri de, çok sayıda insanın iş gücü dışında kalması. İş gücüne katılım oranı 30 yıldan uzun süredir görülmemiş düzeylerde. Bunun büyük oranda demografiyi yansıttığını söyleyenler var. Çalışma yaşındaki nüfusun giderek artan payı 50'nin üzerinde ve iş gücüne

katılım oranının bu grup içindeki düzeyi daha genç topluluklara göre her zaman daha düşük kalıyor.

Ama bu durum sadece sorunu yeniden şekillendirir. ABD ekonomisi işçileri tekrar eğitmede hiçbir zaman başarılı olamadı. Amerikalı işçiler tek kullanımlık mal gibi muamele görür, teknolojideki ve piyasadaki değişikliklerle başa çıkamadıkları an kenara atılır. Bugün tek fark bu işçilerin artık nüfusun küçük bir kesimiyle sınırlı olmamasıdır.

Bunların hiçbiri kaçınılmaz değil. Bu durum ülkenin en değerli kaynağı olan insan yeteneğini israf ederek hem mağdur bireylere hem de onların ailelerine çok sıkıntı çektiren kötü ekonomi politikasının ve daha da kötü sosyal politikanın bir sonucu. Bu insanlar çalışmak istemekte ama ABD'nin ekonomi sistemi onları başarısızlığa sürüklüyor.

Avrupa'daki "Büyük keyifsizlik" 2014 yılında da devam ediyor. ABD'deki iyileşme en tepedekiler hariç kimseyi içermiyorsa, durum kasvetli demek ve Atlantik'in her iki tarafında, pazar ekonomileri vatandaşların çoğuna hizmet vermede başarısız kalıyor. Bu daha ne kadar devam edebilir?

Telif Hakkı: Project Syndicate, 2013.
www.project-syndicate.org

ABD'deki büyüme oranı %2,1 olarak tahmin edilirken gerçekte %1,6 civarında kaldı. Avrupalı liderler kemer sıkma politikalarına sadık kalıp Euro Bölgesi'nin sorunlu kurumsal tasarımından kaynaklanan yapısal sorunları çözmeye hızla ilerlediği sürece, bu kıtaya ilgili tahminlerin bu kadar kasvetli olması şaşırtıcı olmuyor.